

Ctgb advies bijen beschermingsdoelen

De EFSA biedt vier opties voor het vaststellen van beschermingsdoelen voor bijen in de context van de update van het EFSA-richtsnoer voor risicobeoordeling van bijen (2013). Allereerst wijzen ze erop dat de opties op honingbijen zijn gebaseerd en dat er een pragmatische aanpak moet worden gehanteerd met hommels en solitaire bijen.

Een van deze opties, optie 3, bevat eigenlijk geen update van het beschermingsdoel dat al in het document van 2013 werd gebruikt, behalve dat een potentieel voor herstel zou kunnen worden toegevoegd.

Een andere optie, optie 4, is het meest in overeenstemming met het EFSA-richtsnoer voor specifieke beschermingsdoelstellingen (2016), omdat het zich richt op de ecosysteemdiensten die worden geboden om de beschermingsdoelen voor bijen te bepalen (bijvoorbeeld op basis van bestuivingsdiensten). Voor deze optie is echter nog veel onderzoek nodig naar de mate van impact op de verschillende bijensoorten wat zou leiden tot een bepaalde impact op bestuiving (of honingvoorziening of culturele diensten). De EFSA is van mening dat deze optie niet haalbaar zou zijn in de tijd die is uitgetrokken voor de update van de Bee Guidance.

Optie 1 is een "overlevingstermijn" optie, die eenvoudig modellering gebruikt om de "langetermijn" - overleving van een bijenkolonie te bepalen (bv. 6 maanden, 1 jaar, 10 jaar, enz.). Het BEEHAVE-model zou gebruikt worden om het maximaal getolereerde effect (MTE) op de kolonies te bepalen dat in de betreffende periode nog overleefde. EFSA geeft aan dat mogelijk er een vergelijkbaar model voor hommels is dat misschien gebruikt kan worden om hetzelfde te doen voor hommels. Voor wilde bijen wordt het gewoon een "pragmatische aanpak". Het grootste probleem met deze optie is dat het niet bekend is welke overlevingsperiode nodig is voor het onderhoud van specifieke diensten. Met andere woorden, een effect dat "tolereerbaar" is in termen van het voortbestaan van de kolonie gedurende de geselecteerde periode, kan niettemin de levering van ecosysteemdiensten beïnvloeden. Dit zou waarschijnlijk afhankelijk zijn van het gekozen overlevingstijdschema, naast andere variabelen. Risicomanagers zouden moeten bepalen of het tijdsbestek en de afgeleide MTE's acceptabel waren, maar dit zou niet gekoppeld zijn aan ecosysteemdiensten en zou daarom relatief willekeurig zijn.

Het advies van het Ctgb is dan dat optie 2 de voorkeursoptie is, rekening houdend met alle factoren (inclusief de wens om de update van de EFSA-leidraad inclusief het beschermingsdoel binnen het tijdsbestek van het oorspronkelijke mandaat te voltooien). Optie 2 gebruikt modellering (BEEHAVE) om een "normaal werkingsbereik" (NOR) voor een kolonie te bepalen en baseert vervolgens het beschermingsdoel voor de kolonie op basis van onderhoud binnen de NOR. De optie maakt het mogelijk om min of meer conservatieve aannames te maken door de NOR verder van of dichter bij de gemiddelde waarde te beperken (dwz het bepalen van een % van de variabiliteit rond het gemiddelde dat moet worden toegestaan). Voor deze optie zou de EFSA simulaties uitvoeren om het bereik van de normale variabiliteit te bepalen en vervolgens de risicomanagers vragen om een % afwijking van het toegestane gemiddelde (omvang van het effect) te bepalen. Dit zou dan worden gebruikt om het hogere niveau te kalibreren, gevolgd door het lagere niveau.

Deze optie verdient de voorkeur omdat:

- (1) De variabiliteit bepaald door EFSA's modellering kan ook tot op zekere hoogte worden "gecontroleerd" door vergelijking met controlekolonies uit veldstudies (hoewel dit geen volledige validatie kan worden genoemd);

- (2) Er is een impliciete link naar ecosystemendiensten door het toegestane effect binnen de NOR van een kolonie te houden;
- (3) Het vereist geen (significant) extra onderzoek om te bereiken (d.w.z. het kan worden bereikt binnen het tijdsbestek van het herzieningsmandaat);
- (4) Het is aantrekkelijk omdat het alleen effecten "toelaat" die binnen de natuurlijke variabiliteit van de achtergrond als hoofdlijn vallen.

Net als voor optie 1, is voor optie 2 is het misschien mogelijk om met modelleren een NOR voor hommels te bepalen, maar voor wilde bijen wordt het zeker een "pragmatische aanpak" omdat hiervoor geen geschikte modellen beschikbaar zijn.

Vragen van het Ctgb over wilde bijen:

- Is het al vastgesteld dat wilde bijen onder het bijen toetsingskader (als SPUs) moeten zitten ipv bijvoorbeeld onder die van niet-doelwit arthropoden? Omdat ze niet in kolonies wonen zijn ze meer vergelijkbaar met vlinders, bijvoorbeeld, dan met honingbijen qua ecologie. Of andersom moeten bijvoorbeeld vlinders hier ook toegevoegd worden als SPUs omdat ze nectar eten en bestuivers zijn?
- Wat zou de pragmatische aanpak voor wilde bijen (en als nog nodig hommels) zijn? Extrapolatie met veiligheidsfactoren¹?

---

¹ Het is van belang dat EFSA meer duidelijkheid hierover geeft, omdat anders de keuzes voor het bepalen van de beschermdoelen teveel geleid worden door wat we weten over honingbijen en hommels. De nog onduidelijke "pragmatische aanpak" voor wilde bijen kan heel bepalend worden voor de uitkomsten van de risicobeoordeling.